
Calitatea auditului și piața de audit la nivel european

Drd. Andreea Georgiana PASCARU,
Universitatea de Vest din Timișoara,
e-mail: andreea.pascaru96@yahoo.com

Prof. univ. dr. Camelia-Daniela HAȚEGAN,
Universitatea de Vest din Timișoara,
e-mail: camelia.hategan@e-uvt.ro

Rezumat

Deoarece calitatea auditului nu poate fi determinată în mod direct, de-a lungul timpului cercetătorii au încercat să analizeze acest subiect indirect, prin diverși indicatori, precum calitatea raportării financiare și onorariile de audit. Auditul financiar este un subsistem al raportării financiare, iar principala calitate a auditorului este independența acestuia în raport cu compania auditată. Obiectivul lucrării constă în analiza pieței de audit la nivel european. Eșantionul analizat cuprinde 1080 de companii listate la bursă în Europa, în perioada 2016 – 2022. Industria dominantă în Europa este producția, companiile de producție reprezentând 50% din eșantion. Independența auditorului măsurată prin onorariile de audit nu pare amenințată, proporția mediilor onorariilor de audit în media activelor totale ale companiilor fiind sub 0,2% în toate industriile. Piața serviciilor de audit este foarte concentrată, 98% din totalul onorariilor de audit fiind colectate de cei mari patru furnizori de servicii de audit și consultanță. Calitatea serviciilor de audit este importantă pentru piețele financiare deoarece răspunde la întrebarea „câtă încredere se poate avea în credibilitatea informațiilor contabile raportate?”.

Cuvinte cheie: calitatea auditului; piața de audit; onorariul de audit; managementul rezultatelor.

Clasificare JEL: M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Pascaru, A. G., Hațegan, C.-D. (2024), Audit Quality and Audit Market at European Level, *Audit Financiar*, vol. XXII, no. 4(176)/2024, pp. 758-768,
DOI: 10.20869/AUDITF/2024/176/026

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2024/176/026>
Data primirii articolului: 2.07.2024
Data revizuirii: 15.07.2024
Data acceptării: 16.08.2024

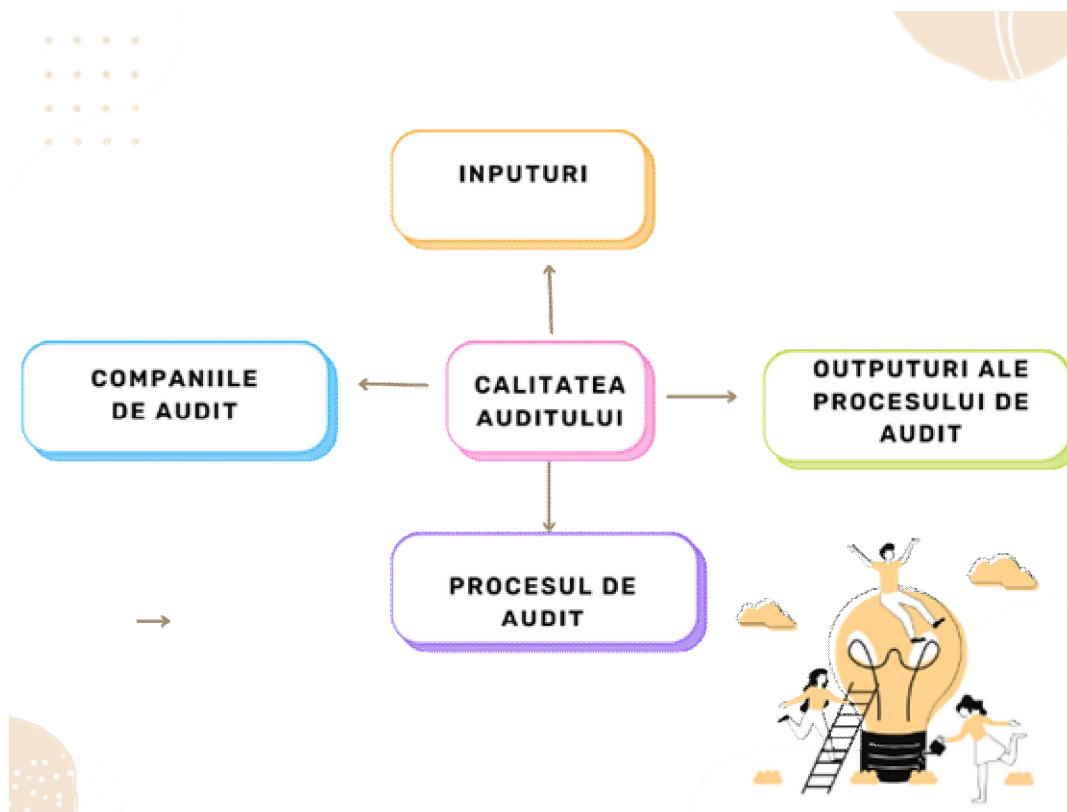
Introducere

Cercetarea în domeniul calității auditului a evoluat de la a pune întrebări simple despre calitatea auditului în ansamblu, la a pune întrebări de detaliu despre diferențele de calitate din diferite firme de audit, birouri de audit sau chiar parteneri de audit (Molciuc et al., 2022; Pascaru & Hațegan, 2024). Conform lui Francis (2023), calitatea auditului este un proces complex, în care interacționează mai mulți factori (*Figura nr. 1*): inputurile procesului de audit (procedeele de testare, tehnologiile utilizate și oamenii care lucrează în audit), procesul de auditare (adunarea și interpretarea dovezilor de audit de către

partenerul de audit, deficiențe identificate în cadrul inspecțiilor realizate de către organisme precum PCAOB, FRC sau AFM), firmele de audit (prin sistemul intern de control al calității) și outputurile de audit (raportul de audit și situațiile financiare auditate).

În literatura de specialitate se utilizează un număr semnificativ de proxy-uri pentru a măsura calitatea auditului, fără a exista un consens asupra celor mai buni indicatori ai calității auditului. Calitatea auditului depinde de intențiile și competențele existente atât în companiile client, cât și în furnizorii de servicii de audit (DeFond & Zhang, 2014).

Figura nr. 1. Elementele procesului de audit

Sursă: prelucrarea autorilor după Francis (2023)

Cele mai vizibile outputuri ale procesului de audit sunt raportul de audit și situațiile financiare auditate. Deoarece pentru entitățile mari simpla prezentare a datelor factice în fluxuri de numerar nu este suficientă, raportarea se

realizează în baza contabilității de angajamente, care conține pe lângă date factice și anumite previziuni și estimări complexe (Francis, 2023). Dechow & Schrand (2010) menționează că profitul raportat este o funcție a

performanței financiare a companiei într-o anumită perioadă.

În urma analizei literaturii de specialitate se poate afirma că, deși calitatea auditului este un subiect complex care nu poate fi măsurat în mod direct, aceasta se poate determina indirect prin diverși indicatori, printre care managementul rezultatului (calitatea raportării financiare, auditul fiind un subsistem al raportării financiare) și prin nivelul onorariilor de audit (ca indicator al independenței auditorului financiar).

Din multitudinea de indicatori care contribuie la măsurarea indirectă a calității auditului, această lucrare va analiza onorariul de audit și angajamentele contabile totale. Angajamentele contabile fac parte din outputurile procesului de audit, fiind o măsură a calității raportării financiare. Acestea nu reflectă în mod direct calitatea auditului, dar se consideră că auditorii vor controla tendințele agresive ale managerilor de a utiliza politici contabile pentru manipularea rezultatelor, astfel încât angajamentele contabile să fie sustenabile de la o perioadă la alta. Onorariul de audit este mai dificil de încadrat în clasificarea realizată de Francis (2023).

Pornind de la premisa că onorariile de audit și managementul rezultatelor influențează într-o mare măsură calitatea auditului, scopul propus este observarea vizibilității indicatorilor menționați prin studiul de suprafață al pieței de audit. În acest sens, s-a analizat modul în care onorariile de audit și managementul rezultatelor sunt prezentate în literatura de specialitate și în imaginea generală a pieței de audit din Europa, studiată prin extragerea datelor companiilor listate la bursă în perioada 2016-2022 din spațiul european, cu ajutorul bazei de date Audit Analytics. Ulterior, informații financiare au fost preluate din baza de date Orbis. Eșantionul final utilizat a fost de 1080 de companii, 7560 observații.

Pentru a analiza gradul de independență al auditorului s-a calculat procentul onorariilor de audit în totalul activelor unei companii. Structura pieței de audit a fost analizată în funcție de industrie și dimensiunea auditorului.

Lucrarea de față se compune din două părți: literatura de specialitate și rezultatele analizei efectuate. În literatura de specialitate s-a urmărit modul în care calitatea raportării financiare poate fi determinată cu ajutorul modelelor de management al rezultatelor și cum onorariile de audit pot evalua independența auditorului. În studiul de caz s-a observat piața serviciilor de audit, luând în considerare structura pe industrii, concentrarea și competitivitatea pieței de audit, dar și nivelul onorariilor de audit existente.

1. Literatura de specialitate

Informațiile obținute în baza contabilității de angajamente sunt mai relevante pe termen scurt, deoarece acestea analizează profiturile înregistrate în baza principiului continuității activității, nu doar pe baza ieșirilor și intrărilor de numerar (Dechow, 1994). Natura contabilității de angajamente o face pe aceasta susceptibilă erorii sau chiar manipulării intenționate a câștigurilor. Încă din secolul trecut au existat îngrijorări referitoare la posibilitatea manipulării rezultatelor firmelor prin contabilitatea de angajamente, motiv pentru care cercetătorii au dezvoltat modele pentru a identifica probabilitatea existenței unei manipulări.

Dacă rezultatele obținute de o companie cad sub valoarea critică considerată acceptabilă, pentru a nu depăși un prag psihologic, managerii ar putea utiliza contabilitatea discreționară pentru a reduce sumele la valoarea psihologică (Lebert et al, 2021). Utilizarea unei astfel de abordări ar putea fi benefică dacă cosmetizările sunt minore, prevenind o situație în care deciziile ar fi denaturate din cauza pragului psihologic (Bizer & Schindler, 2005; Lebert et al, 2021).

McNichols & Wilson (1988) au atras atenția asupra creanțelor așteptate de la clienți, deoarece acestea reprezintă așteptările managementului asupra intrărilor de numerar viitoare. Modelul lor se bazează pe provizionul de nerecuperare a creanțelor, aceștia încercând să demonstreze cum a fost raportat acest provizion în absența manipulării. Au folosit termenul de *discretionary accruals*¹ pentru diferența dintre angajamentul raportat și angajamentul calculat în conformitate cu cadrul de raportare, utilizând un model pentru a dezvolta un proxy pentru provizioanele/ angajamentele discreționare. Rezultatele obținute de aceștia relevă faptul că componenta discreționară a provizionului pentru creanțe neîncasate ar avea un efect negativ asupra profitului raportat de companiile care au în general profituri mari și mici.

Song et al. (2023) au investigat modul în care trainingurile de business oferite membrilor comitetelor de audit au impact asupra scăderii activității de manipulare a profiturilor în Coreea.

Conform DeFond & Zhang (2014), introducerea unui unități de măsură pentru calitatea raportării financiare este

¹ Termen preluat din limba engleză, însemnând provizioane discreționare sau angajamente contabile discreționare.

un mod bun de a obține informații despre calitatea auditului, deoarece auditul este un subsistem al raportării financiare. Auditul extern este un bun mecanism de a monitoriza modul în care interacționează interesele acționarilor și cele ale managerilor, dar pentru ca acest mecanism să funcționeze în parametri optimi, serviciile auditorilor externi trebuie să fie de calitate (Idris et al, 2018). Modelele existente în 1995 pentru detectarea provizioanelor discreționare diferă în complexitate, utilizând fie estimările totale, fie separând estimările discreționare de restul estimărilor. Modelul Jones definește partea de angajament din contabilitate prin creșterea vânzărilor și a mijloacele fixe, dar și prin diferența dintre profitul net și disponibilitățile bănești din activitatea operațională.

Dechow et al. (2010) afirmă că modelul Jones este susceptibil atât erorilor de Tip I¹ cât și erorilor de Tip II², iar modelul modificat, deși încearcă să reducă erorile de Tip II, are un grad mai ridicat al erorilor de Tip I.

Modelul dezvoltat de Kothari et al. (2005), utilizat și în studii ulterioare (Idris et al., 2018), a adăugat proporția profitului net în totalul activelor (ROA)³ în model, dar, conform Dechow et al. (2010), acest model ar scădea prea mult puterea testului statistic, motiv pentru care ar fi recomandat doar dacă corelația cu performanța financiară este importantă.

Cohen & Zarowin (2010) au analizat modul în care rezultatele companiilor existente pe bursă sunt manipulate în perioadele de emisie de noi acțiuni pe piețele de capital. Autorii folosesc în analizele lor modelele Jones și Roychowdhury. Aceștia au observat o scădere a performanței financiare ulterioare emisiunii, care este determinată de reversarea angajamentelor contabile, dar și de consecințele operaționale ale manipulării rezultatelor din perioada emisiunilor de acțiuni pe piața de capital.

Conform Simunic (1980), procesul de audit este un subsistem al sistemului de raportare financiară al companiei auditate, fiind un bun economic de pe urma căruia clientul serviciilor de audit are anumite beneficii. Nu există un consens asupra beneficiilor obținute de către

clienții serviciilor de audit, dar DeAngelo (1981) menționa independența auditorului drept principalul beneficiu, considerată chiar mai importantă decât cunoștințele tehnice ale auditorului. Deci, deși clientul este cel care contractează și plătește serviciile de audit, există așteptarea ca auditorii să fie independenți (Hay et al, 2006).

Prin independența opinia de audit are valoare pe piața de capital deoarece auditorul are interesul să spună adevărul chiar și când acest adevăr se constituie din vești rele din punctul de vedere al clientului. Auditorul poate astfel să descopere erori sau breșe în sistemul contabil al clientului și să pună presiune pe acesta în scopul de a remedia sau a raporta aceste inconsistențe din sistemul de raportare. DeFond & Zhang (2014) susțin că a vedea auditul din perspectiva enunțată anterior este greșit. Auditul nu se reduce la a identifica sau nu erori în sistemul de raportare al clientului. Acesta poate avea rolul de a confirma că modul de prezentare al informației contabile reflectă realitatea economică a clientului. Astfel, noțiunea de calitate a auditului se extinde asupra calității situațiilor financiare.

Dacă serviciul de audit este furnizat de un auditor cu expertiză în industria în care activează clientul, este probabil ca auditorul să diminueze managementul rezultatelor. Clienții auditorilor care nu sunt specializați în industria clientului raportează un procent cu 1,2% mai mare al provizioanelor discreționare în totalul activelor, comparativ cu clienții auditorilor specializați în industrie, conform Krishnan (2003). Expertiza în industrie este calculată prin împărțirea cotei de piață a unui auditor exprimată prin totalul onorariilor obținute într-o anumită industrie (în studiul menționat au fost luate în considerare doar cei mai mari șase furnizori de servicii de audit) la totalul onorariilor de audit obținute în acea industrie.

Dou et al. (2024) au studiat dacă percepția ghinionului în zodiacul chinezesc afectează calitatea auditului, iar rezultatele indică faptul că efectele sunt mai evidente în cazul partenerilor mai în vârstă, fiind mai evidente în firmele mari de audit care se confruntă cu un risc reputațional mai ridicat. Modelul include ca variabile dependente angajamentele discreționare după modelul Kothari et al. (2005) și probabilitatea retratărilor financiare⁴ (variabilă dihotomică ce poate lua valoarea 0 dacă nu au existat retratări și 1 dacă au

¹ Eroare de Tip I = a respinge ipoteza nulă când aceasta este adevărată.

² Eroare de Tip II = ipoteza nulă nu este respinsă, chiar dacă aceasta este falsă

³ ROA sau return of assets, originar din engleză, este un indicator de performanță care se calculează prin împărțirea profitului la totalul activelor.

⁴ Financial restatements, termen originar din limba engleză, reprezintă corectări în raportările financiare care au efecte semnificative asupra companiei și a acționarilor săi.

existat retratări în situațiile financiare). Au fost utilizate peste 30 de variabile de control dintre care menționăm: dimensiunea auditorului, onorarii de audit, numărul de zile dintre data raportului de audit și data de închidere a situațiilor financiare ale firmei, elemente definitorii ale companiei (dimensiune, ROA, pierdere, număr segmente, creșterea profiturilor operaționale etc) și elemente caracteristice ale auditorilor (specialist în domeniu, prestigiul universității, sex, educație, experiență etc). Acest studiu a fost realizat pe companii din China și s-a axat pe modul în care munca auditorilor chinezi este influențată de credințele personale ale acestora.

În urma unui chestionar aplicat auditorilor și investitorilor neprofesioniști a rezultat că determinantul cel mai important perceput al calității auditului îl reprezintă caracteristicile auditorilor, iar retratările financiare pot semnaliza o calitate îndoielnică a auditului (Christensen et al, 2016).

Hasan et al. (2020) au utilizat managementul rezultatului ca predictor al raportării financiare. Aceștia consideră că rolul comitetului de audit este de a modera managementul rezultatului prin calitatea auditului. Studiul a fost realizat pe companiile din Malaezia în perioada de referință 2013-2018. Dimensiunea companiei auditate și levierul financiar sunt utilizate ca variabile de control.

Hay et al. (2006) susțin că onorariile de audit evaluează competitivitatea pe piața de audit caracterizată printr-un număr relativ redus de actori internaționali. Acestea pot afecta calitatea și independența auditorului (Crucean & Hațegan, 2022).

Conform lui Simunic (1980), onorariul de audit poate fi determinat de doi factori principali: cantitate și preț unitar. Cantitatea în contextul serviciilor de audit reprezintă numărul de ore lucrate alocate fiecărui client de către membrii echipei de audit. Prețul include costul resurselor utilizate de către auditor în procesul de audit și o marjă de profit. Deoarece auditul este un bun economic, cantitatea serviciilor de audit solicitate de către un client va fi determinată de beneficiile și costurile pe care auditul le implică.

Lieverul financiar și eventualele pierderi suferite de către clienții auditați au efecte consistente asupra onorariilor de audit pe când auditul intern, tipul opiniei de audit (deși a fost o variabilă semnificativă înainte de 1990), specializarea auditorului și guvernarea corporatistă indică rezultate mixte în literatura de specialitate (Hay et al., 2006),

Capitalul uman care lucrează în companiile auditate poate duce la scăderea onorariilor de audit, deoarece contribuie la scăderea riscurilor de audit. Acest fapt se aplică și

angajaților obișnuiți nu doar celor din categoria C-suite¹. O cultură organizațională puternică întărește corelația negativă dintre calitatea angajaților din companiile auditate și onorariul de audit, conform unui studiu realizat pe companii din China (Li et al 2020). Studiul a folosit regresia celor mai mici pătrate pentru a investiga corelația dintre calitatea angajaților din companiile auditate și onorariul de audit. Variabilele independente și dependente utilizate în studiu sunt: onorariul de audit (variabilă dependentă), educația medie a angajaților și educație superioară (principalele variabile independente, sub formă de valori dihotomice), efortul de audit măsurat în diferența în zile dintre încheierea anului financiar și data raportului de audit, deficiențe semnificative ale controlului intern (valoare dihotomică), retratări financiare, angajamente discreționare calculate după modelul Dechow, 1995. Dintre variabilele de control amintim: dimensiunea companiei măsurată prin valoarea logaritmată a activelor totale, leverage-ul, valoarea logaritmată a vânzărilor, ROA, numărul segmentelor de business etc. Rezultatele studiului indică o scădere de 11,7 procente în onorariile de audit în cazul creșterii cu un procent a numărului de angajați cu studii superioare.

Kacer et al. (2018), deși nu s-au concentrat pe calitatea auditului, oferă informații importante despre onorariile de audit. Studiul, realizat pe companiile auditate de companii Big Four în Marea Britanie, a demonstrat că principalul determinant al onorariilor de audit este dimensiunea companiei auditate. Dimensiunea companiei auditate a fost reprezentată prin valorile logaritmice ale activelor și vânzărilor totale. Complexitatea firmei a fost măsurată prin proporțiile creanțelor și vânzărilor în străinătate în totalul activelor, numărul de subsidiare, obținerea unei opinii calificate. Pentru riscul de audit s-au folosit proporția datorii totale în activele totale, proporția profitului net înainte de impozitare în totalul vânzărilor și dacă firma a fost pe pierdere. Alte variabile utilizate au fost: încheierea anului financiar, cota de piață a companiei de audit, industria, anul, publicarea întârziată a rapoartelor de audit. Ca modalitate de estimare, autorii folosesc paneele cu efecte fixe și metoda celor mai mici pătrate.

Numeroși autori consideră că nivelul onorariilor de audit este o componentă a calității auditului (Ganesan et al., 2019). Deoarece calitatea auditului nu poate fi măsurată în mod direct, se utilizează diverși indicatori, printre care și

¹ C-suite – termenul face referire la angajații puși în poziții care încep cu C, precum „CEO”, „CFO” etc.

nivelul onorariilor de audit. Onorariile mari pot indica atât un efort de audit mai mare în cazul entităților complexe (Bronson et al., 2017), dar în anumite cazuri pot fi un semnal de alarmă asupra independenței auditorului (Eshleman & Guo, 2013).

3. Metodologie

Pentru a surprinde imaginea de ansamblu a pieței serviciilor de audit s-au descărcat din baza de date Audit Analytics informațiile disponibile în perioada 2016-2022, pentru companiile listate la bursă în Europa. Dintr-un total de 44460 observații au fost eliminate companiile care: fac parte din sectorul financiar, nu au date complete în întreaga perioadă, nu sunt listate la bursă și au opiniile dublate (cazul companiilor franceze), obținând un total de 23282 observații. Pentru culegerea informațiilor financiare, s-a utilizat baza de date Orbis. În urma

combinării informațiilor din cele două baze de date, după ce au fost eliminate companiile cu informații lipsă, s-a obținut un număr final de 7 560 observații, pentru 1 080 companii. Eșantionul a fost structurat pe cincisprezece industrii, în funcție de prima cifră a codului NACIS¹, păstrând în eșantion doar industriile în care există mai mult de 10 companii.

4. Rezultate și discuții

Cele mai multe companii din eșantion (50%) sunt companii de producție. După cum se poate observa din **Tabelul nr. 1**, la un nivel general se poate spune că onorariile de audit nu depășesc 0,2% din totalul activelor companiilor auditate în nicio industrie.

Individual, 708 onorarii de audit observate depășesc 1% din totalul activelor, dintre care în 19 cazuri (pentru 5 companii), onorariul de audit a fost mai mare de 10%.

Tabelul nr. 1. Distribuția onorariilor de audit per industrie

Industrie	Nr. entități	Media onorariilor de audit pe industrie (Eur)	Media activelor totale per industrie (Eur)	Proporția mediilor onorariilor de audit în media totalului activelor
Producție	505	873 974	1 533 319 995	0,06%
Comerț	146	5 231 008	3 155 769 988	0,17%
Servicii profesionale, științifice și tehnice	80	633 290	1 906 544 345	0,03%
Tehnologiile informației	72	931 328	614 947 330	0,15%
Construcții	69	3 995 307	3 769 968 687	0,11%
Utilități	45	724 054	1 401 190 824	0,05%
Activități miniere și de extracție	34	9 555 385	9 642 473 966	0,10%
Cazare și servicii de servit masa	23	3 448 664	3 604 635 973	0,10%
Servicii administrative, de suport și managementul deșeurilor	23	4 284 116	7 055 611 152	0,06%
Management	22	25 515 978	15 307 402 947	0,17%
Agricultură, piscicultură, vânătoare și activități forestiere	19	1 144 587	858 947 294	0,13%
Alte servicii	17	1 348 576	1 817 091 356	0,07%
Artă, divertisment și recreație	14	6 197 998	19 376 596 639	0,03%
Sănătate și asistență socială	11	1 923 491	2 649 897 692	0,07%
Total	1080	4 565 824	6 207 518 876	0,07%

Sursa: Prelucrările autorilor după Audit Analytics, 2024

Piața internațională de audit este destul de concentrată dacă se calculează strict din punct de vedere al onorariului de audit. 98% din totalul onorariilor de audit au fost colectate de una dintre cele 4 mari firme de audit, în timp ce doar 2% din totalul onorariilor de audit a fost colectat de alte firme. După cum se poate observa în

Tabelul nr. 2, companiile din Big Four au onorarii de audit mai ridicate decât celelalte companii, deoarece deși

¹ Sistemul Nord-American de Clasificare a Industriei (NAICS) este standardul utilizat de agențiile statistice federale pentru clasificarea unităților de afaceri în scopul colectării, analizei și publicării datelor statistice legate de economia de afaceri a SUA.

cota de piață a companiilor Non-Big Four în totalul onorariilor de audit este de doar 2%, dacă folosim în

calcul numărul de firme în locul valorii onorariului de audit, proporția crește la 25%.

Tabelul nr. 2. Structura pieței de audit				
Tip auditor	Entități	Procent	Onorariu de audit (Eur)	Procent
Non-Big Four	1922	25%	695 910 545	2%
Big Four	5638	75%	33 821 721 622	98%
Total	7560	100%	34 517 632 167	100%

Sursa: Prelucrările autorilor după Audit Analytics, 2024

Conform rezultatelor prezentate în **Tabelul nr. 3**, eșantionul este foarte eterogen. Mediana este de 13 ori mai mică decât media, iar deviația standard este de 4 ori mai mare decât media. Numărul de companii care se află în jumătatea superioară a mediane este de 3,21 ori mai mare decât numărul companiilor care au un total al activelor mai mare decât media eșantionului. Deoarece au fost incluse în eșantionul de studiu doar companii listate la bursă, pentru care au

existat informații financiare cât mai complete, inclusiv onorarii de audit publicate, se consideră normală existența punctelor extreme. Companiile din eșantion ar trebui să fie companii foarte performante, motiv pentru care punctele extreme existente trag media totalului activelor în sus. Același lucru este valabil și în cazul angajamentelor totale, calculate prin scăderea cash flow-ului din activități operaționale din profitul net al companiei (calculat după modelul Jones).

Tabelul nr. 3. Eterogenitatea eșantionului				
Total companii	Total active (Eur)	Număr companii peste media/mediana totalului activelor	Total angajamente (Eur)	Număr companii peste media/ mediana totalului angajamentelor
Mediana total active	458 351 000	3 780	19 958 000	3780
Medie total active	6 207 518 876	1 174	312 025 528	1065
Deviație standard	25 502 722 298	Nu se aplică	1 387 082 130	Nu se aplică

Sursa: Prelucrările autorilor după Audit Analytics, 2024

Procentul entităților economice auditate de companii Big Four sau Non- Big Four care au totalul activelor peste medie este prezentat în **Tabelul nr. 4**. Procentul pentru onorariilor de audit percepute de companii Big Four și Non-Big Four în totalul onorariilor percepute rămâne neschimbat, dar

procentul companiilor auditate de către companii Non-Big Four scade semnificativ în cazul clienților de audit care au un total al activelor peste media calculată a eșantionului (de la 25% la 4%), iar 16% din totalul observațiilor (1.174 din 7.560) reprezintă 25% din totalul onorariilor de audit.

Tabelul nr. 4. Structura onorariilor de audit pe baza dimensiunii auditorului				
Tip auditor	Entități	Procent	Onorariu de audit (Eur)	Procent
Total entități cu Active Totale peste medie				
Non-Big Four	42	4%	151 789 243	2%
Big Four	1132	96%	8 525 012 523	98%
Total	1174	100%	8 676 801 766	100%
Total entități				
Big Four	1922	25%	695 910 545	2%
Non-Big Four	5638	75%	33 821 721 622	98%
Total	7560	100%	34 517 632 167	100%

Sursa: Prelucrările autorilor după Audit Analytics, 2024

Tabelul nr. 5 prezintă furnizorul de servicii de audit care are cea mai mare cotă de piață (după totalul taxelor de audit) în fiecare industrie, pe baza eșantionului analizat. Cea mai evidentă dominanță se poate observa în industria activităților miniere și de extracție (90%, Ernst & Young), urmată de tehnologiile informației (73%,

PricewaterhouseCoopers). PwC și EY sunt companiile care în anul 2022 aveau cele mai mari venituri la nivel mondial din activitatea de audit, iar rezultatele noastre nu contrazic acest fapt (Statista, 2023). Se observă că nicio industrie nu este dominată în cazul onorariilor de audit de către furnizori din afara Big Four.

Tabelul nr. 5. Structura pieței de audit în funcție de cota de piață a auditorului

Industrie	Auditorul cu cea mai mare cotă procentuală de piață	
Cazare și servicii de servit masa	EY	34%
Servicii administrative, de suport și managementul deșeurilor	PWC	64%
Agricultură, piscicultură, vânătoare și activități forestiere	PWC	44%
Artă, divertisment și recreație	PWC	49%
Construcții	EY	56%
Sănătate și asistență socială	Deloitte	32%
Tehnologiile informației	PWC	73%
Management	EY	39%
Producție	PWC	39%

Sursa: Prelucrările autorilor după Audit Analytics, 2024

Din punct de vedere al tipului de opinie (modificată/nemodificată), numărul opiniilor modificate este de 0,79% (60 din 7560). Deoarece opinia nemodificată înseamnă că clientul de audit și-a întocmit situațiile financiare în conformitate cu cadrul de raportare și fără erori nesemnificative, se poate concluziona că acei clienți de audit incluși în eșantion și-au întocmit situațiile financiare în mod corect. Numărul opiniilor modificate nu a crescut nici în perioada 2019-2021, perioadă influențată financiar

de pandemia COVID-19. Nu se poate trage nicio concluzie asupra influenței pandemiei COVID-19 strict din aceste date, deoarece s-au eliminat din eșantion companiile care nu au fost incluse în baza de date Audit Analytics pe parcursul tuturor anilor din perioada de referință. Dacă în urma pandemiei anumite companii au fost delistate de la bursă sau dacă au dat faliment, încheind activitatea, aceste companii nu vor fi incluse în eșantion. Informațiile sunt vizibile în **Tabelul nr. 6**.

Tabelul nr. 6. Structura tipului de opinie

An	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Total
Opinie nemodificată	1071	1073	1069	1074	1070	1071	1072	7500
Opinie modificată	9	7	11	6	10	9	8	60
Total	1080	1080	1080	1080	1080	1080	1080	7560

Sursa: Prelucrările autorilor după Audit Analytics, 2024

Cercetări similare asupra pieței de audit au fost realizate de Bulucea et al. (2022); Crucean & Hațegan (2022). Rezultatele obținute confirmă concentrația ridicată a pieței de audit și supremația companiilor Big Four. Structura pe industrii obținută în urma prezentului studiu este diferită față de studiile menționate din cauza dimensiunilor eșantioanelor și faptului că, în acest studiu, sectorul financiar a fost eliminat din analiză. Deoarece ne-am

oprit la analiza angajamentelor contabile totale, din cauza eterogenității eșantionului, concluzionăm că efectul acestora asupra situațiilor financiare trebuie tratat într-o analiză mai complexă. Grosu et al. (2023) au analizat calitatea auditului în îmbunătățirea transparenței financiare, luând în considerare nivelul angajamentelor discreționare ca factor de influență al opiniei de audit, demonstrând existența unui efect semnificativ.

Concluzii

Informațiile publicate sunt mai numeroase ca niciodată, deschizând cercetătorilor noi orizonturi. Întrebările care se pun în literatura de specialitate recent publicată sunt mult mai punctuale decât înainte, temele generale studiate inițial devenind variabilele de control ale studiilor contemporane. Numărul variabilelor independente a crescut în ultimii ani. Calitatea auditului a fost studiată din mai multe puncte de vedere. Comitetul de audit, gradul de disponibilitate al resurselor în companiile de audit, experiența și expertiza auditorului în domeniu sunt doar câțiva indicatori prin care s-au analizat inputurile procesului de audit. Procesul de audit a fost analizat din prisma inspecțiilor realizate de diverse organisme profesionale asupra companiilor de audit. Deoarece toată activitatea de audit are loc prin intermediul companiilor de audit care dezvoltă metodologii de testare și cultură organizațională, cercetătorii în domeniu au încercat să identifice diferențele de calitate prin compararea companiilor de audit (Big Four, Non-Big Four) sau a birourilor de audit (prin raportare la expertiza birourilor de audit din zona geografică a sediului clienților de audit).

Calitatea auditului nu poate fi determinată în mod direct, motiv pentru care, de-a lungul timpului, cercetătorii au analizat acest subiect în mod indirect prin diverși indicatori, precum calitatea raportării financiare și onorariile de audit.

Auditul financiar este un subsistem al raportării financiare, motiv pentru care calitatea situațiilor financiare poate determina calitatea auditului. Onorariile de audit au fost utilizate pentru înțelegerea independenței auditorului.

Pentru a obține o imagine generală asupra pieței serviciilor de audit, eșantionul utilizat în acest studiu este de 1080 de companii listate la bursă în Europa, în

perioada 2016-2022. Industria dominantă în Europa este producția, companiile de producție reprezentând 50% din eșantionul nostru. Independența auditorului măsurată prin onorariile de audit nu pare amenințată, proporția mediilor onorariilor de audit în media activelor totale ale companiilor fiind sub 0,2% în toate industriile. Piața serviciilor de audit este foarte concentrată, 98% din totalul onorariilor de audit fiind colectate de cei mari patru furnizori de servicii de audit și consultanță.

S-a analizat modul în care cei doi indicatori menționați (onorariile de audit și managementul rezultatelor) sunt vizibili prin analiza generală a pieței de audit. În conformitate cu rezultatele obținute se poate afirma că ne putem face o imagine generală asupra independenței auditorului prin analiza pieței de audit, dar managementul rezultatelor implică analize detaliate și de profunzime. Din cauza unei dispersii extrem de mari în cadrul eșantionului (probabil și în cazul populației dimensiunea dispersiei este similară) în ceea ce privește totalul activelor și totalul angajamentelor contabile nu se pot sumariza concluzii obiective asupra managementului rezultatelor din analiza pieței de audit în general.

Ca limite ale studiului, pentru identificarea indicatorilor relevanți ai calității auditului în analiza literaturii de specialitate s-au ales preponderent articole publicate în jurnale recunoscute în domeniul contabilității (Hay et al., 2006). Este posibil ca editorii să prefere spre publicare studiile în care există efecte semnificative (deoarece acestea ar fi mai interesante), în detrimentul studiilor corecte din punct de vedere metodologic, dar care au rezultate ne semnificative. De asemenea, eșantionul utilizat cuprinde companii listate la bursele europene, care au publicate onorariile de audit și informații financiare cât mai complete. Extrapolarea rezultatelor la companiile nelistate la bursă, la companiile mici și la cele din afara Europei nu este recomandată.

BIBLIOGRAFIE

1. Bizer, G. Y., & Schindler, R. M. (2005). Direct evidence of ending-digit drop-off in price information processing. *Psychology & Marketing*, 22(10), 771–783.
2. Bronson, S., Ghosh, A., Hogan, C., (2017), Audit Fee Differential, Audit Effort, and Litigation Risk: An Examination of ADR Firms, *Contemporary Accounting Research*, vol. 34, no. 1, pp. 83–117.
3. Bulucea, M., Bunget, O. C., Dumitrescu, A. C., Burcă, V., Bogdan, O., (2022), Implicații ale rotației auditorilor asupra raportării în auditul financiar. *Audit Financiar*. XX, 3(167), 361-376
4. Christensen, B. E., Glover, S. M., Omer, T. C., & Shelley, M. K. (2016). Understanding audit quality: Insights from audit professionals and investors. *Contemporary Accounting Research*, 33(4), 1648-1684.

5. Cohen, D. A., & Zarowin, P. (2010). Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings. *Journal of accounting and Economics*, 50(1), 2-19.
6. Crucean, A. C., & Hațegan, C. D. (2022). Evoluția onorariilor de audit-perspectivă asupra riscurilor auditorilor. *Audit Financiar*, 20(3), 391-498.
7. DeAngelo, L. E. (1981). „Auditor independence, 'low balling', and disclosure regulation”, *Journal of accounting and Economics*, 3(2), 113-127.
8. Dechow, P. (1994). „Accounting earnings and cash flows as measures of firm performance: The role of accounting accruals”. *Journal of Accounting and Economics*, 18(1), 3–42.
9. Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *Accounting review*, 193-225.
10. Dechow, P., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of accounting and economics*, 50(2-3), 344-401.
11. Dechow, P., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of accounting and economics*, 50(2-3), 344-401.
12. DeFond, M., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of accounting and economics*, 58(2-3), 275-326.
13. Dou, H., Khoo, E. S., Tan, W., & Zhang, J. J. (2024). Superstition, Risk Aversion, and Audit Quality: Evidence from China. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 1-35.
14. Eshleman, J. D., & Guo, P. (2014). Abnormal audit fees and audit quality: The importance of considering managerial incentives in tests of earnings management. *Auditing: a journal of practice & theory*, 33(1), 117-138.
15. Francis, J. R. (2023). „Going big, going small: A perspective on strategies for researching audit quality”. *The British Accounting Review*, 55(2), 101167.
16. Ganesan, Y., Narayanan, R., Haron, H., Pitchay, A., (2019), Does Audit Fees and Non-Audit Fees Matters in Audit Quality?, *FGIC 2nd Conference on Governance and Integrity 2019, KnE Social Sciences*, pp. 1074–1083.
17. Grosu, M., Istrate, C., & Robu, I. B. (2023). Empirical Study on the Analysis of the Financial Auditor's Concern in Ensuring the Transparency and Sustainable Performance of BSE Listed Companies. *Audit Financiar*, 21(172).
18. Hasan, S., Kassim, A. A. M., & Hamid, M. A. A. (2020). The impact of audit quality, audit committee and financial reporting quality: evidence from Malaysia. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(5), 272.
19. Hay, D. C., Knechel, W. R., & Wong, N. (2006). Audit fees: A meta-analysis of the effect of supply and demand attributes. *Contemporary accounting research*, 23(1), 141-191.
20. Idris, M. I., Siam, Y. I. A., & Ahmad, A. L. (2018). The impact of external auditor size on the relationship between audit committee effectiveness and earnings management. *Investment Management and Financial Innovations*, (15, Iss. 3), 122-130.
21. Jones, J. J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of accounting research*, 29(2), 193-228.
22. Kacer, M., Peel, D. A., Peel, M. J., & Wilson, N. (2018). On the persistence and dynamics of Big 4 real audit fees: Evidence from the UK. *Journal of Business Finance & Accounting*, 45(5-6), 714-727.
23. Kothari, S. P., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of accounting and economics*, 39(1), 163-197.
24. Krishnan, G., 2003. Does Big 6 auditor industry expertise constrain earnings management?. *Accounting Horizons* 17, 1-16.
25. Lebert, S., Mohrmann, U., & Stefani, U. (2021). Rounding up performance measures in German firms: Earnings cosmetics or earnings management on a larger scale?. *Journal of Business Finance & Accounting*, 48(3-4), 564-586.
26. Li, X., Chen, X., Qi, B., & Tian, G. (2020). Employee quality and audit fee: evidence from China. *Accounting & Finance*, 60(5), 4533-4566.
27. McNichols, M., & Wilson, G. P. (1988). Evidence of earnings management from the provision for bad debts. *Journal of accounting research*, 1-31.

28. Molociniuc, M., Melega, A., Grosu, M., Tulvinschi, M., & Macovei, A. G. (2022). "Evolution of scientific research on audit quality reporting in the global economic context". *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 10(2), 333.
29. Pascaru, A. G., & Hategan, C. D. (2024) Financial reporting and audit quality – A bibliometric analysis, *Revista de Studii Financiare*, 16, 205-217.
30. Simunic, D. A. (1980). The pricing of audit services: Theory and evidence. *Journal of accounting research*, 161-190.
31. Song, B., Chung, H., Kim, B. J., & Sonu, C. H. (2023). Do business trainings for audit committees matter in organizations? Focusing on earnings management. *Finance Research Letters*, 51, 103423.
32. Statista (2023), "Big Four" accounting/audit firms, disponibil online la: <https://0610zmjug-y-https-www-statista-com.z.e-nformation.ro/study/12885/accounting-big-four-statista-dossier/>, accesat la 20.06.2024.